

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความต้องการบุคลากร ระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาอกระบบ
โรงเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษา หลักการ แนวความคิด ทฤษฎี โครงการ จากเอกสาร หนังสือ
และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. โครงการเปิดสอนหลักสูตรครุศาสตรคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาอกระบบ
โรงเรียน
2. แนวความคิด ทฤษฎี ใช้ศึกษาความต้องการบุคลากรระดับคุณวุฒิบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน
3. การศึกษาความเป็นไปได้โครงการศึกษา
4. วิธีการวิจัยเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ทางการศึกษา
5. บทบาทสถาบันอุดมศึกษา
6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. โครงการเปิดสอนหลักสูตรครุศาสตรคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน

โครงการเปิดสอนหลักสูตรครุศาสตรคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาอกระบบ
โรงเรียน เป็นโครงการใหม่ ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 7 (พ.ศ.
2535-2539) ของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นโครงการแผนงานจัดการ
ศึกษา โดยสนองนโยบายด้านการศึกษา เพื่อพัฒนาบุคคล และสนองนโยบายการพัฒนาด้าน
การศึกษาระดับอุดมศึกษา

เหตุผลของโครงการ

1. งานการศึกษาอกระบบโรงเรียนมีขอบข่ายกว้างขวาง ทั้งกิจกรรมและ

ผู้รับบริการ จำเป็นต้องได้บุคคลที่มีความรู้ความชำนาญกว้างขวาง จะมองภาพได้สมกับสภาพของงาน

2. งานการศึกษาในระบบโรงเรียน เป็นงานที่ต้องอาศัยผู้มีความคิดริเริ่มสูง ถ้าได้บุคลากรที่มีความสามารถ ความรู้ และประสบการณ์สูง จะสามารถคิดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนได้ทุกรูปแบบ

3. ศาสตร์ทางการศึกษาในระบบโรงเรียน เป็นศาสตร์ที่ต้องมีการวิจัยควบคู่กับการปฏิบัติการ เพื่อหาแนวทางใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมเทคโนโลยี ความเป็นอยู่ของประชากรที่เปลี่ยนไป

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อผลิตคณาจารย์ สาขาวิชาการศึกษาในระบบโรงเรียน ที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการ
2. สร้างผู้นำทางการ และผู้มีความรู้ความสามารถด้านการวิจัยทางการศึกษาออกโรงเรียน และมีคุณธรรมที่จะมีส่วนเสริมในการพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน

จึงเห็นได้ว่า โครงการเปิดสอนหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาในระบบโรงเรียน เป็นโครงการหนึ่งที่มีบทบาทผลิตบุคลากรระดับสูง เป็นวิชาชีพ เฉพาะสาขาที่มีความจำเป็นต่อประเทศชาติ ในด้านสนองนโยบายพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคล และสนองนโยบายการพัฒนาทางด้านการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ซึ่งบุคลากรดังกล่าวต้องมีลักษณะความเป็นเลิศทางวิชาการ เฉพาะสาขาควบคู่กับการเป็นผู้มีคุณธรรม และเป็นบุคลากรที่สนองความต้องการกำลังคนของประเทศ การที่บุคลากรผู้สำเร็จการศึกษา จะสามารถปฏิบัติงานสนองความต้องการกำลังคนของประเทศ จึงต้องมีความจำเป็นในการศึกษา ความต้องการของหน่วยงานที่ต้องการให้บัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาศึกษาปฏิบัติงานด้านใด จำนวนเท่าใด มีคุณสมบัติอย่างไร ดังที่ จันทนา จันทโร และศิริจันทร์ ทองประเสริฐ (2524 อ้างถึงใน สุวัฒน์ เงินฉ่ำ, 2529) กล่าวว่า การศึกษาความเป็นไปได้ด้านการบริหารและจัดองค์การ กำลังคนควรพิจารณาถึง จำนวนบุคลากร คุณสมบัติ แหล่งที่มา และค่าจ้างบุคลากร

ดังนั้นหากโครงการเปิดสอนหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบ โรงเรียน ผลิตบุคลากรผู้สำเร็จการศึกษามีคุณสมบัติตามหน่วยงานต่าง ๆ ต้องการ ย่อมเป็นที่ต้องการจ้างงานของหน่วยงาน จะเป็นการประสานประโยชน์ระหว่างการใช้และการผลิต

2. แนวความคิด ทฤษฎี ใช้ศึกษาความต้องการบุคลากรระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน

การผลิตบุคลากรระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน เป็นแผนงานโครงการที่สนองนโยบายการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคล และสนองนโยบายการพัฒนาทางด้านการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ผู้วิจัยใช้แนวคิด ทฤษฎี ศึกษาความต้องการบุคลากรระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน ดังนี้

การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการทางธุรกิจ สามารถนำมาปรับใช้ได้ในการวางแผนการศึกษา (อุไร แฉล้ม, 2529) การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการธุรกิจ วิเคราะห์ด้านต่าง ๆ ได้แก่ การวิเคราะห์ด้านตลาด การวิเคราะห์เทคนิค การวิเคราะห์การเงิน การวิเคราะห์ผลประโยชน์ของสังคม (Clifton และ Eyff, 1977) ซึ่งการศึกษาความต้องการใช้บุคลากร ระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน เป็นการประเมินความต้องการบุคลากร ระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน หน่วยงานต้องการมากน้อยเพียงใด

การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของแผนการศึกษา มีตัวแปรที่จะศึกษาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ คือ ความเป็นไปได้ด้านเศรษฐกิจ ความเป็นไปได้ด้านกำลังคน ความเป็นไปได้ด้านเทคนิค ความเป็นไปได้ด้านกฎหมาย ความเป็นไปได้ด้านสังคม ความเป็นไปได้ด้านสติปัญญาภูมิหลังของนักเรียนและครู ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาตัวแปร ความเป็นไปได้ด้านสังคม ในด้านผู้รับแผน หรือผู้ถูกผลกระทบ เป็นสิ่งสำคัญในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาว่าผลผลิตของโครงการศึกษา คือ บุคลากรระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน ผู้สำเร็จการศึกษา เป็นที่ยอมรับและต้องการของสังคม (ผู้จ้างงานหรือไม่) มี

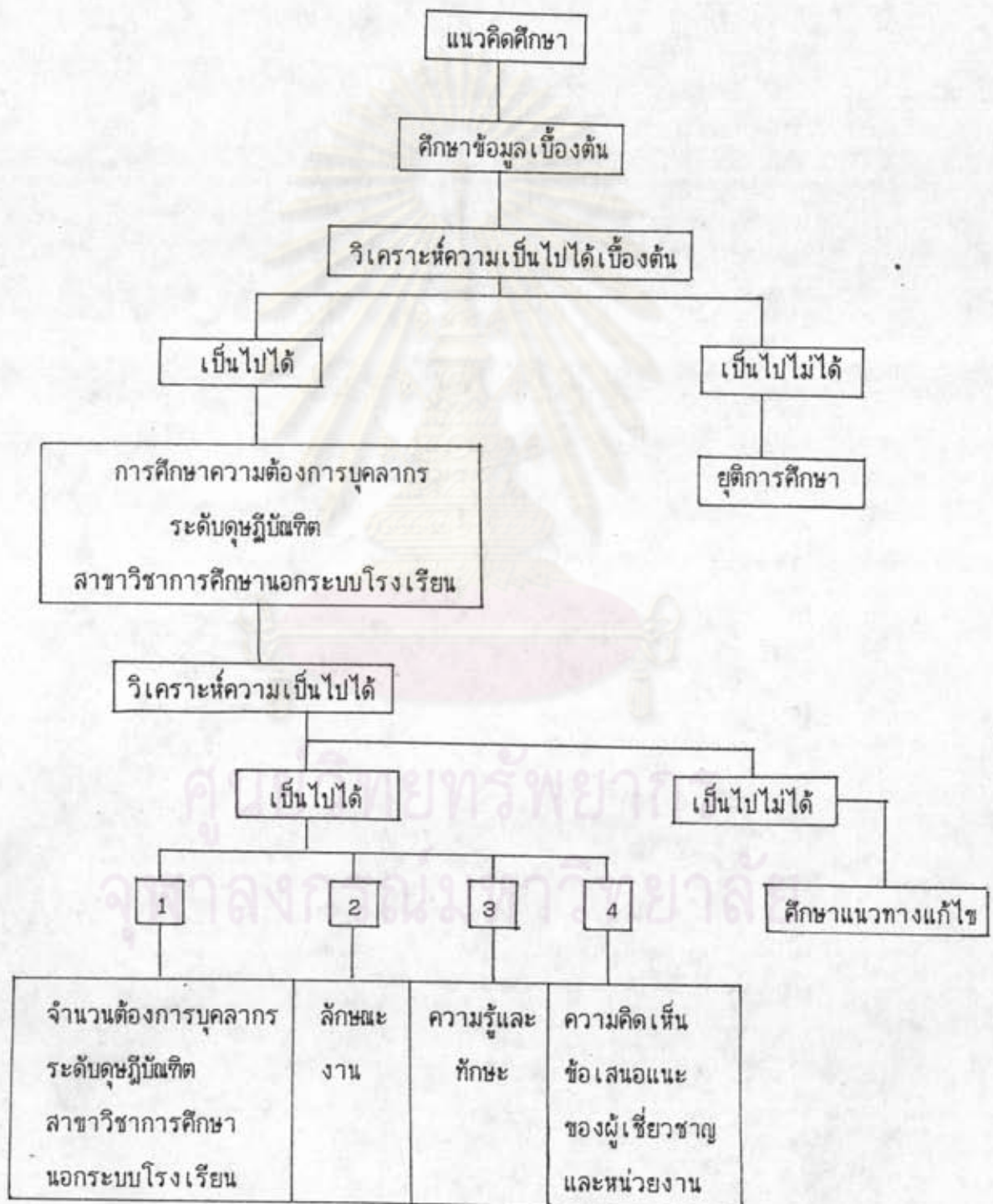
ความเชื่อในความรู้ความสามารถของผู้สำเร็จการศึกษา สามารถปฏิบัติงานในหน่วยงาน (สังคม) ต้องการหรือไม่ ซึ่ง Werdelin (1977) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษามีผลกระทบต่อคนหลายกลุ่ม นายจ้างในอนาคตจะมีทัศนคติอย่างไร

การวิเคราะห์ความต้องการความรู้และทักษะของบุคลากร ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อสำรวจความต้องการของหน่วยงานต้องการให้บุคลากรระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีความรู้และทักษะอย่างไร Taba (1962) กล่าวว่า การวิเคราะห์ความต้องการของขั้นตอนพัฒนาหลักสูตรเป็นสิ่งแรกสำคัญในการตัดสินใจหลักสูตรจะเป็นอย่างไร

การประเมินความต้องการ นิศา ชูโต (2531) กล่าวว่า โครงการด้านบริการสังคมหากละเลยต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย อาจให้บริการไม่ตรงกับความต้องการหรือไม่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 1 แนวทางการศึกษาความต้องการบุคลากร ระดับชุมชนพื้นที่
สาขาวิชาการศึกษาในระบบโรงเรียน

การศึกษาความต้องการบุคลากรระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบ
โรงเรียน ศึกษา 4 ด้าน คือ

1. ศึกษาจำนวนบุคลากรระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบ
โรงเรียน หน่วยงานต้องการมากน้อยเพียงใด โดยการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของ
โครงการ (แผนงานการศึกษา) โดยวิเคราะห์ด้านตลาด เพื่อวิเคราะห์คาดคะเนอุปสงค์
ของผลผลิตออกของโครงการ มีจำนวนมากน้อยเพียงใด ผู้สำเร็จการศึกษาต้องมีผู้จ้างงาน
ได้แก่ หน่วยงานต่าง ๆ และวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการศึกษา (แผนการศึกษา)
วิเคราะห์ความเป็นไปได้ด้านสังคม เพื่อสำรวจความต้องการผลผลิตของโครงการศึกษา
เป็นที่ยอมรับของสังคม (หน่วยงาน) หรือไม่ และการประเมินความต้องการ หน่วยงาน
ต้องการมากน้อยเพียงใด หน่วยงานใดต้องการ

2. ศึกษาลักษณะงานของบุคลากรผู้สำเร็จการศึกษา ระดับคุณวุฒิบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน ที่หน่วยงานต้องการให้ไปปฏิบัติงาน เพื่อสถาบันการ
ศึกษาผู้ผลิตผู้สำเร็จการศึกษา ระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน จะ
ทราบว่าหน่วยงานต้องการให้ผู้สำเร็จการศึกษาไปปฏิบัติงานลักษณะใด ซึ่งจะก่อให้เกิด
การสร้างบัณฑิต มีคุณสมบัติตามที่หน่วยงานต้องการ เป็นการประสานระหว่างการใช้และ
การผลิตกำลังคนระดับสูง ดังเช่น รังสรรค์ สิงหเลิศ (2529) ศึกษาความเป็นไปได้ใน
การเปิดสอนหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาประถมศึกษา ของมหาวิทยาลัย
มหิดล : การวิเคราะห์ความต้องการ มีการศึกษาลักษณะงานของผู้สำเร็จการศึกษา และ
ดิน ปรานพฤทธิ์ (2524) โครงการวิจัยระบบข้อมูลกำลังคนภาครัฐบาล : ข้อมูลระดับ
ประเทศ มีการศึกษาลักษณะงานของข้าราชการระดับสูง

3. ศึกษาความรู้และทักษะของบุคลากร ผู้สำเร็จการศึกษาระดับคุณวุฒิบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน ที่หน่วยงานต้องการ ให้มีความรู้ความชำนาญ ซึ่งผู้
วิจัยใช้ทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรเป็นแนวความคิด คือ

Taba (1962) กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ขึ้นวิเคราะห์ความ
ต้องการ หรือการสำรวจให้ทราบความจำเป็นของสังคม เป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญของการ

พัฒนาหลักสูตร การศึกษาความรู้และทักษะของบุคลากรที่หน่วยงานต้องการจะทำให้ทราบว่า หลักสูตรควรจะเป็นอย่างไร

Ross L. Neagley and N. Dean Evanx (1967 อ้างถึงใน อรุณ บุญสวัสดิ์, 2522) เสนอแบบแผนในการพัฒนาหลักสูตร ความต้องการของสังคมใช้เป็นแนวทางในการคัดเลือกเพื่อพัฒนาหลักสูตรได้

Nicholls (1972 อ้างถึงใน มุกดา ลิบบ, 2531) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรจะต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบ การสร้างหลักสูตรต้องคำนึงถึงหลักสูตรกรวิทย์ฯ ความมีเหตุผลเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของสังคม

สรุปได้ว่า ความรู้และทักษะของผู้สำเร็จการศึกษาระดับคุณวุฒิปริญญา สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน ตามแนวความคิดในการพัฒนาหลักสูตรของบุคคล ดังกล่าว ความต้องการความรู้และทักษะของหน่วยงาน (สังคม) มีผลต่อการนำมาพัฒนาหลักสูตรระดับคุณวุฒิปริญญา สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน

4. ศึกษาความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงาน

S.B. Anderson กล่าวว่า ในการประเมินความต้องการของโครงการควรใช้วิธีการสำรวจ (Survey) หรือการพิจารณาโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Experts) ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ Werdelin ที่เน้นการสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และตัดสินพิจารณาโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเช่นกัน (รังสรรค์ สิงห์เลิศ, 2529)

3. การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการศึกษา

ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความหมายว่าปฏิบัติได้ จัดการได้ บริการได้ และมีเหตุผล (H.W.Fowler, 1964)

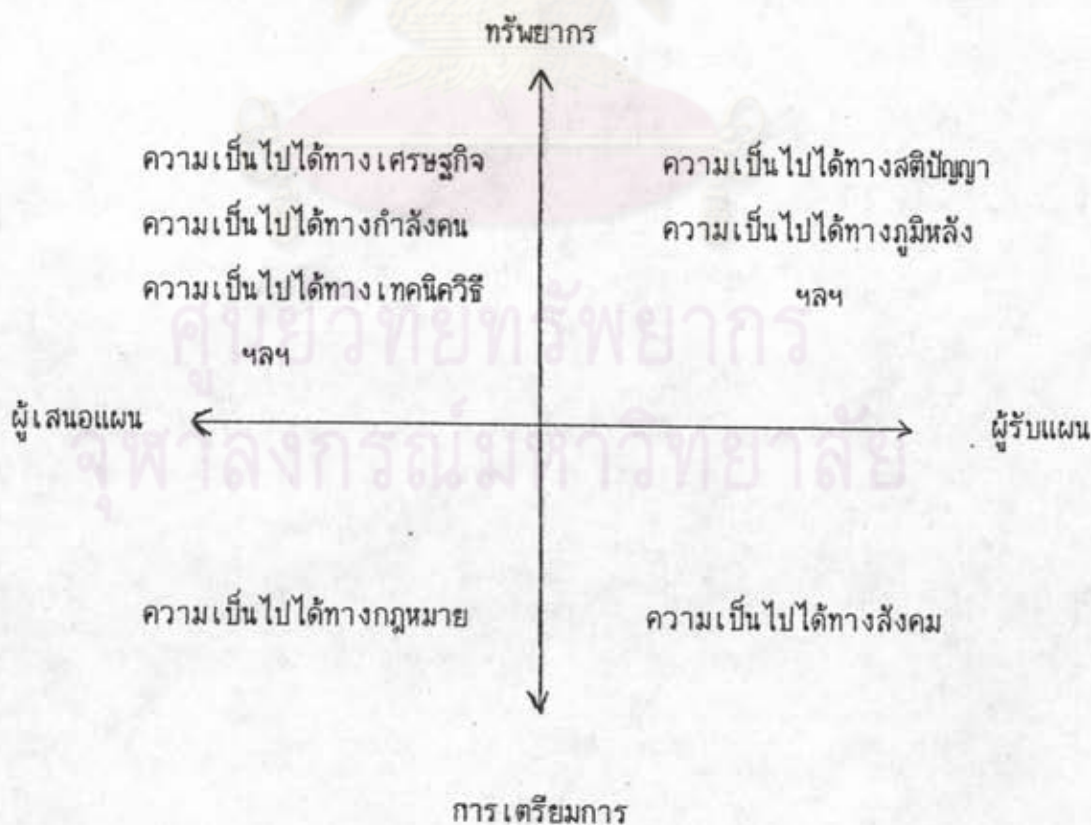
การศึกษาความเป็นไปได้ เป็นความพยายามที่จะหาข้อเท็จจริงเพื่อนำข้อมูลที่จำเป็นเสนอเพื่อการตัดสินใจก่อนนำไปปฏิบัติจริง และเพื่อหาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการวางแผน ประเมินผลแผน และกำหนดการปฏิบัติแผน (Hussain, 1973)

การศึกษาความเป็นไปได้ของแผนการศึกษา (โครงการศึกษา) Werdedin (1977) ได้กล่าวถึงความสำคัญการศึกษาความเป็นไปได้ว่า จะช่วยให้นักวางแผนทราบว่า แผนนั้นปฏิบัติได้หรือไม่ และทราบบริการดำเนินงานให้เป็นไปตามความมุ่งหมายและ เป้าหมายที่กำหนดไว้

วิธีการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการศึกษาหรือแผนทางการศึกษา ของ Werdelin (1977) วิเคราะห์ 2 มิติ คือ

1. มิติผู้เสนอแผน (ผู้วางแผนและผู้ตัดสินใจ) และผู้รับแผนหรือผู้ถูกผลกระทบ (นักเรียน ครู พ่อแม่ สิ่งแวดล้อมทางสังคม และอื่น ๆ)
2. มิติที่ถูกระบุโดยประเภทอุปสรรค เช่น ทรัพยากร กฎหมาย สังคม ภูมิหลังของนักเรียนและครู

การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของแผนการศึกษา (Werdelin, 1977)

จากภาพประกอบ การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของแผนการศึกษา ของ
Werdelin (1977)

1. ถ้าพิจารณามิติผู้เสนอแผนและทรัพยากรที่ต้องใช้ ประกอบด้วยความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจ กำลังคน เทคนิควิธี ฯลฯ
2. ถ้าพิจารณามิติผู้เสนอแผนและการเตรียมการ ประกอบด้วยความเป็นไปได้ทางกฎหมาย
3. ถ้าพิจารณามิติผู้รับแผนและทรัพยากรที่ต้องใช้ ประกอบด้วยความเป็นไปได้ทางสติปัญญาและความเป็นไปได้ทางภูมิหลังของนักเรียนและครู
4. ถ้าพิจารณามิติผู้รับแผนและการเตรียมการ ประกอบด้วยความเป็นไปได้ทางสังคม

การพิจารณาความเป็นไปได้แต่ละด้าน Werdelin ให้ศึกษาตัวแปร ดังนี้

1. ความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจ ศึกษากำลังเงินและค่าใช้จ่ายของโครงการ เช่น เงินเดือนครู ค่าใช้จ่ายของอาคารและวัสดุ
2. ความเป็นไปได้ทางกำลังคน ศึกษาความพร้อมของครูผู้สอนและบุคลากรที่จะร่วมโครงการ
3. ความเป็นไปได้ทางเทคนิควิธี เช่น สื่อได้แก่ เครื่องช่วยโทรทัศน์ และวิทยุ สามารถนำมาใช้สอนในวิชาสำคัญ
4. ความเป็นไปได้ทางกฎหมาย แผนการศึกษาต้องไม่ขัดแย้งกับกฎหมาย ความเป็นไปได้ทางกฎหมาย เป็นเงื่อนไขแรกในการดำเนินการ แต่ในกรณีทั่วไปจะมีการคิดระบบแผนตามภูมิหลังของกรอบทางกฎหมายที่มีอยู่
5. ความเป็นไปได้ทางสังคม Werdelin กล่าวว่า ความเป็นไปได้ทางสังคมมีความสำคัญมาก สามารถแก้อุปสรรคที่เป็นไปไม่ได้ให้มีความเป็นไปได้ การศึกษาความเป็นไปได้ทางสังคม ศึกษาบุคคลที่เกี่ยวข้องและได้รับผลจากโครงการ เช่น นักเรียน บิดามารดา ครู และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ แผนหรือโครงการต้องเป็นที่ยอมรับของสังคม ความเชื่อ ประเพณี รวมทั้งความเชื่ออื่น ๆ ในหมู่ประชาชน ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ

ในการผลิตบุคลากร ระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน มีความจำเป็นต้องศึกษา ผู้รับแผนโดยศึกษาความเป็นไปได้ด้านสังคม เป็นสิ่งสำคัญของการศึกษาความต้องการบุคลากร ระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน จะทำให้ทราบทิศทางการผลิตบัณฑิต หน่วยงาน สถาบันต่าง ๆ ต้องการบัณฑิตมีคุณสมบัติอย่างไร Werdelin กล่าวว่า การวิจัยเกี่ยวกับประชามติและพฤติกรรมของกลุ่มในสังคม คำพูดของผู้เชี่ยวชาญอาจให้ตัวบ่งชี้ที่ชัดเจน การศึกษาความเป็นไปได้ทางสังคม เป็นสิ่งที่จำเป็น ดังนั้น การสำรวจความคิดเห็นของหน่วยงานจะเห็นภาพรวมของความต้องการบุคลากรระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน สังคม (หน่วยงาน ผู้จ้างงาน) ต้องการบุคลากร มีคุณสมบัติปฏิบัติงานด้านใด

6. ความเป็นไปได้ภูมิหลังของผู้เรียนและผู้สอน ความเป็นไปได้ของภูมิหลังของผู้เรียนและผู้สอน ผู้เรียนต้องมีความพร้อมด้านสติปัญญา ผู้สอนต้องมีความสามารถเพียงพอตามความคาดหวังของแผน

Werdelin (1977) กล่าวว่า แผนการศึกษามีหลายประเภท มีทั้งแผนขนาดใหญ่ ครอบคลุมวงจรร เช่น ที่ตั้งโรงเรียน หรือแผนย่อยบางส่วน เช่น แผนเกี่ยวกับหลักสูตร การศึกษาความเป็นไปได้จึงแตกต่างกัน ในบางกรณีการศึกษาในส่วนขนาดเล็กก่อนเป็นสิ่งจำเป็น

4. วิธีการวิจัยเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ทางการศึกษา

วิธีการวิจัยเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ทางการศึกษา เช่น

Addington (1977) ศึกษาความเป็นไปได้ของ คณะกรรมการฝึกงานของสหภาพแรงงานกับโรงเรียนช่างเทคนิครัฐอาร์คันซอ วิธีการช่วยเหลือสถาบัน ใช้วิธีการวิจัย การสำรวจความคิดเห็น การสัมภาษณ์ การประชุมปรึกษา

Jerry Marcus (1977) ศึกษาความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่มโรงเรียนเข้าด้วยกันเป็นกลุ่มใหญ่ โดยสำรวจความคิดเห็นผู้บริหารโรงเรียนที่สำคัญ ๆ นายกสมาคม ครู คณะกรรมการการศึกษา

Riley (1978) ศึกษาความเป็นไปได้ของการใช้รูปแบบหลักสูตรศาสนาโรงเรียน
4 รูปแบบ ในรัฐเนวาดา รวบรวมข้อมูลจากงานวิจัย การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม

Mathew (1978) ศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดตั้งโรงเรียนหลักสูตร 1 ปี
ในฐานทัพอากาศเนวาดา เมืองโอกินาวา ประเทศญี่ปุ่น ศึกษาความเป็นไปได้วัดเจตคติของ
บิดามารดา ครูผู้บัญชาการทหาร รวบรวมข้อมูลใช้แบบสำรวจความคิดเห็น แบบสัมภาษณ์

Mahoney (1979) ศึกษาปัจจัยสำคัญที่กำหนดความเป็นไปได้ของการจัดตั้ง
โรงเรียนมัธยมศึกษาออลิก ในส่วนตอนเหนือของเมืองเซนต์หลุยส์ ใช้แบบสอบถามความคิดเห็น
ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

วรวิทย์ จินดาพงษ์ (2520) ศึกษาความเป็นไปได้ทางการศึกษา การศึกษา
ความพร้อมในการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรม บุคลากรทางการศึกษา ประชากรในเขตความรับผิดชอบ
ของวิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช การรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม ความต้องการทางการ
ศึกษาของครูประจำการ แบบสอบถามความคิดเห็นของอาจารย์วิทยาลัยครู แบบสอบถาม
ความคิดเห็นของผู้บริหารระดับอำเภอ แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาระดับ
จังหวัด กับผู้บริหารวิทยาลัยครู

จากตัวอย่างงานวิจัยการศึกษาความเป็นไปได้ทางการศึกษา มีวิธีการใช้แบบ
สอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างวิจัย สอดคล้องกับแนวความคิดของ Werdelin เน้น
การศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และการศึกษาประชามติอาจให้ตัวบ่งชี้ที่ชัดเจน
จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาความเป็นไปได้ทางสังคม ดังนั้นงานวิจัยการศึกษาความต้องการ
บุคลากรระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน จึงสำรวจความคิดเห็นของ
หน่วยงานต่าง ๆ และศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

5. บทบาทสถาบันอุดมศึกษา

การศึกษาในชั้นอุดมศึกษา มีความสำคัญมาก เพราะเป็นการศึกษาระดับสูงของการศึกษา เป็นที่มาของคำว่า University หรือ มหาวิทยาลัยในภาษาไทย "การอุดมศึกษา เป็นขั้นตอนการศึกษาที่เชื่อมทฤษฎีไปสู่ปฏิบัติ เป็นจุดเชื่อมปัจจุบันและอนาคต ทั้งสำหรับตัวผู้ศึกษาและสำหรับสังคม" (อรุณ ภาณุพงศ์, 2532)

สถาบันอุดมศึกษา เป็นกิจการที่มีความสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศ การศึกษาของประชาชน และมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศ การศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้รับความสนใจเป็นพิเศษ เพราะผลผลิต (Outputs) ของสถาบันอุดมศึกษา คือบัณฑิต หรือองค์ความรู้ที่มีส่วนสัมพันธ์กับสังคมอย่างมาก "จุดมุ่งหมายของการอุดมศึกษา คือ การสร้างสรรค์และจรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อสถาบันอุดมศึกษา จะได้ใช้ความสามารถเป็นเลิศทางวิชาการ พัฒนาบุคคล และให้บริการทางวิชาการเพื่อประโยชน์แก่สังคมและมนุษยชาติ" (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2518)

จุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัย จะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยและสภาพของสังคม มีผลต่อการสร้างกำลังคน ซึ่งคณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (2518) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการอุดมศึกษาไว้ดังนี้

1. การพัฒนาความงอกงามทางสติปัญญา ความเจริญทางความคิด ความก้าวหน้าทางวิชาการ และความเจริญของมนุษยชาติ
2. สร้างสรรค์กำลังคนในระดับวิชาชีพชั้นสูง เพื่อพัฒนาสังคม
3. เป็นแหล่งวิทยาการที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนและชนบท
4. ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
5. พัฒนาให้เป็นผู้สมบูรณ์ด้านคุณธรรม และจริยธรรม ให้สามารถดำเนินชีวิต อันมีคุณค่าแก่บุคคลและสังคม

ส่วนคณะกรรมการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2524) ได้แบ่งจุดมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้

1. พัฒนามนุษย์ให้มีความเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์
2. พัฒนารัพยากรของมนุษย์ พัฒนาความสามารถของมนุษย์ เพื่อทดแทนการขาดทรัพยากรธรรมชาติ
3. พัฒนารัพยากรธรรมชาติ ความสามารถในการตัดแปลงและใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้ประโยชน์มากที่สุด มีการทดลองค้นคว้าวิจัย
4. พัฒนาสังคม ส่งเสริมสภาพและความมั่นคงในการดำรงชีวิต เพื่อให้มีความสามารถในการพัฒนาคน

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2521) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษาไทยไว้ ดังนี้

1. ฝึกฝนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ คือ มีความรู้กว้างและมีคุณธรรมอย่างเพียงพอ
2. ทำให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการ และประยุกต์วิธีการนั้น เพื่อประโยชน์ของตนและสังคมไทย
3. ส่งเสริมพัฒนาสังคมไทย โดยเป็นอุปกรณทำให้เกิดการประเมิณผลการพัฒนาไปด้วยตัวสังคมเอง
4. สนับสนุนและส่งเสริมวิชาชีพและอาชีพต่าง ๆ อย่างไม่จำกัดสาขา โดยการให้ภาคทฤษฎีสอดคล้องกับภาคปฏิบัติมากที่สุด
5. จะต้องเปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่มวลชนอย่างมากที่สุด และกว้างขวางที่สุด

จึงสรุปได้ว่า ความมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษา เป็นเรื่องการสร้างคน สถาบันอุดมศึกษาได้ใช้ความเป็นเลิศทางวิชาพัฒนาคน ทำให้เกิดกำลังคน และให้บริการทางวิชาการ เพื่อประโยชน์ของสังคมและประเทศชาติ

จากจุดมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษา ดังกล่าว จึงก่อให้เกิดบทบาทของสถาบันอุดมศึกษา ดังเช่น ได้มีนักวิชาการหลายท่านกล่าวไว้

สำลี ทองทิว (2524) บทบาทของสถาบันอุดมศึกษา เน้นหน้าที่การสร้างคนไว้
ดังนี้

1. สร้างคนที่มีความรู้ดี มีความคิดที่ประกอบไปด้วยคุณธรรม รู้จัก
สร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม
2. ผลิตคนที่มีอาชีพตามสภาพของสังคม และความสามารถที่มุ่งหมายใน
ตัวของผู้ที่ประกอบอาชีพนั้น ๆ ซึ่งหมายถึง การให้ความรู้ การฝึกฝนงานตามอาชีพ การ
ปลูกฝังลักษณะความรับผิดชอบและการเรียนรู้ ค่านิยมตามลักษณะงานนั้น ๆ

พรชูลี อาชวบำรุง (2527) กล่าวถึงบทบาทสถาบันอุดมศึกษา เน้นหน้าที่หลัก 3
ด้าน คือ

1. การสอน เพื่อผลิตบัณฑิตตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร หรือการพัฒนา
กำลังคน
2. การวิจัย เพื่อเพิ่มความรู้อุดมศึกษา
3. การบริการชุมชน ได้แก่ การนำความรู้บัณฑิตไปช่วยในการพัฒนา
สิ่งแวดล้อม พัฒนาสังคมให้ดีขึ้น ผลิตบัณฑิต เพื่อปฏิบัติงานต่าง ๆ อันเป็นที่ต้องการอย่างมี
ประสิทธิภาพ

ทองจันทร์ หงส์ลดาธรรม (ม.ป.ป.) กล่าวถึงบทบาทสถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่หลัก
อย่างกว้าง ๆ คือ

1. ผลิตบัณฑิต เพื่อออกไปรับใช้ประชาชน
2. ทำการวิจัย เพื่อจะได้ผลมาช่วยแก้ปัญหาสังคม ในปัจจุบัน และเพิ่มพูน
ความรู้ ประสบการณ์ของอาจารย์
3. ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม
4. ทำนุบำรุงส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อ เป็นมรดกตกทอดแก่ลูกหลาน
ต่อไป

คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (2518) ได้กำหนดบทบาทของสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้

1. การสอน เพื่อผลิตบุคคลที่มีคุณสมบัติออกไปรับใช้สังคม
2. การวิจัยค้นคว้า เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการและการประยุกต์ผลงาน วิจัย ค้นคว้า เพื่อช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ
3. การให้บริการทางวิชาการแก่สังคมในรูปแบบต่าง ๆ
4. การดำเนินกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างรสนิยม และค่านิยมทางสุนทรียภาพ และจริยธรรม ในหมู่นักศึกษาและประชาชน

วิจิตวงศ์ ณ บ่อมเพชร (2525) ได้สรุปแนวคิด หน้าที่ของมหาวิทยาลัย ไว้ 3 ประการ คือ

1. มหาวิทยาลัยมีบทบาทในการผลิตบุคคลให้มีความรู้ เป็นบัณฑิตในวิชาการแขนงต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ
2. มหาวิทยาลัยมีบทบาทในการจัดการศึกษาวิชาการชั้นสูง ภายในประเทศ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเพิ่มพูนสติปัญญาและความรู้ในแขนงวิชาต่าง ๆ
3. มหาวิทยาลัยมีบทบาทในฐานะที่เป็นสถาบันตัวแทน ความเจริญในทางศิลปวิทยาการ เป็นที่รวมของวิชาการความรู้ และเป็นศูนย์กลางที่สำคัญของวัฒนธรรมประจำชาติ

จากจุดมุ่งหมายและบทบาทของสถาบันอุดมศึกษา สรุปได้ว่า สถาบันอุดมศึกษามีความสำคัญต่อการผลิตกำลังคน สถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งที่มีความสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศ การจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา มีผลโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม การเมืองของประเทศ เพราะเป็นแหล่งผลิตบัณฑิต ไปสู่การปฏิบัติงานในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ อนันต์ ศรีโสภา (2522) กล่าวว่า สถาบันอุดมศึกษาได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากบุคคลต่าง ๆ ในเรื่อง การผลิตบัณฑิตไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน การผลิตบัณฑิตสูญเปล่า ดังนั้นการผลิตบัณฑิต สถาบันอุดมศึกษาควรคำนึงถึงความต้องการของ

สังคม (คือ หน่วยงาน สถาบัน องค์กรต่าง ๆ) ต้องการบัณฑิตปฏิบัติงานด้านใด มีคุณสมบัติอย่างไร เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคม (Social process) มีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมอย่างยิ่ง วิจิตร ศรีสอาน (2524 อ้างถึงใน ชนิตา รัชผลเมือง, 2527) กล่าวว่า นักวิชาการเห็นพ้องต้องกันว่า การศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคม (Social process) มีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมอย่างยิ่ง นักวิชาการต่างสาขาให้ความสำคัญต่อกระบวนการด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ในทางมานุษยวิทยา มองการศึกษาเป็นกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม (Enculturation Process) หรือกระบวนการนำสมาชิกใหม่ ๆ เข้าสู่วิถีชีวิตของสังคม
2. ในทางเศรษฐศาสตร์ มองการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาสังคม (Development Process) คือ การพัฒนาทั้งตัวบุคคลและกำลังคน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคม และในขณะเดียวกันก็พัฒนาสังคมโดยตรง
3. ในทางรัฐศาสตร์ มองการศึกษาเป็นกระบวนการประชาธิปไตย (Democratization Process) มองการศึกษาเป็นสิทธิมนุษยชน มีหนทางให้การศึกษากระจายไปให้คนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง แต่ทางกลับกัน การศึกษาอาจเป็นเครื่องมือของการเมืองได้
4. ในทางสังคมวิทยา มองการศึกษาเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Sociolization Process) มนุษย์ต้องเรียนรู้กฎเกณฑ์ของสังคม ที่ปฏิบัติร่วมกัน ช่วยให้ดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข

นอกจากนี้ยังมีบุคคล ให้แนวคิดว่า การศึกษาเป็นการลงทุน บุนมี แดรอยด (ม.ป.ป.) กล่าวว่า นักเศรษฐศาสตร์ เห็นว่า การศึกษาเป็นการลงทุน การลงทุนนี้มีคุณค่าสูงกว่าการลงทุนชนิดอื่น เพราะ "ทรัพยากรคนเป็นรูปหนึ่งของการลงทุน" ดังนั้นการศึกษาเป็นการลงทุนทั้งรัฐบาลและเอกชน ก่อผลผลิตในรูปของผู้สำเร็จการศึกษา ที่ได้รับความรู้ไปประกอบอาชีพด้านต่าง ๆ มีผลตอบแทนแก่ผู้ลงทุน และผู้รับการศึกษา ซึ่งอัมพร วิจิตรพันธุ์ และอัญชลี ค้อคงคา (2524) กล่าวว่า ผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุนการศึกษา ได้แก่ กำลังคน (man power) หมายถึง การศึกษาจะช่วยสร้างกำลังคนในด้านต่าง ๆ ได้ตาม

ความต้องการของประเทศชาติ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ทักษะ และความรู้ (skill and knowledge) หมายถึง เครื่องมือที่ช่วยให้บุคคลสามารถทำหน้าที่ทางเศรษฐกิจได้ดีขึ้น

จากจุดมุ่งหมาย บทบาทของสถาบันอุดมศึกษา การมองการศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ สถาบันอุดมศึกษา มีบทบาทในการผลิตกำลังคน การศึกษาเป็นการลงทุนมนุษย์ การผลิตบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษา จึงควรมีการศึกษาความต้องการกำลังคน โดยเฉพาะการผลิตบุคลากรระดับสูง ควรต้องศึกษาความต้องการกำลังคน เพื่อนำผลการศึกษามาสร้างเสริมบัณฑิต ให้เป็นกำลังคน ที่มีความรู้และทักษะสอดคล้องกับความต้องการของสังคม (คือ หน่วยงานต่าง ๆ ของสังคม)

6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2535) พันธกิจของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คือ การเป็นสถาบันวิชาการชั้นสูง มุ่งบุกเบิก ค้นคว้า ถ่ายทอด แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และใช้ประโยชน์จากความรู้นั้นให้ครบวงจร เพื่อให้เกิดการพัฒนาวิชาการและวิชาชีพที่ตอบสนองความต้องการของสังคมประเทศ และมีพันธกิจจุดมุ่งหมายที่เป็นหลัก คือ การบุกเบิก แสวงหา ทะนุบำรุง และถ่ายทอดวิชาความรู้กับการเสริมสร้างคุณธรรมให้บัณฑิตของมหาวิทยาลัย เป็นผู้เพียบพร้อมด้วยสติและปัญญาในสรรพวิทยาการที่อำนวยประโยชน์แก่การดำเนินชีวิต ส่วนคุณธรรมผู้เรียนรู้พึงมี คือ ความรู้จักตนเอง ใฝ่รู้อยู่เสมอ คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ รอบคอบ ไตร่ตรองเหตุผล รับผิดชอบ เห็นการณ์ไกล มีศีลธรรม และเสียสละ เพื่อส่วนรวม

คุณลักษณะบัณฑิต ที่พึงประสงค์ คือ มีความใฝ่รู้ ใฝ่คิด และทักษะเชิงวิชาการ ตลอดจนมีคุณธรรมหลาย ๆ ด้าน ลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ได้แก่ (1) มีความรู้รอบในสรรพวิทยาการและรอบรู้ในศาสตร์ที่ศึกษาอย่างลึกซึ้ง (2) มีความเป็นผู้นำ (3) ใฝ่รู้และสามารถแสวงหาความรู้ (4) มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู (5) มีความสามารถในการประยุกต์ความรู้สู่การปฏิบัติ (6) สามารถคิดอย่างมีเหตุผลและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (7)

สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (8) มีน้ำใจเสียสละ เพื่อส่วนรวม (9) มีความรับผิดชอบ (10) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ (11) มีสุขภาพดีทั้งกายและจิต (12) ใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทของมหาวิทยาลัย การเตรียมการสำหรับอนาคต เป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาให้รอบคอบ เป็นสิ่งที่ยากลำบากมาก โดยเฉพาะการเตรียมคนที่มีความชำนาญเฉพาะเรื่อง (สิ่งแวดล้อมและปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535) การผลิตบัณฑิตระดับอุดมศึกษา มีแนวทางผลิตบัณฑิตซึ่งกำหนดไว้ในวัตถุประสงค์และมาตรการ ระดับอุดมศึกษา (แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539) ให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐประเภทจำกัดรับ "เน้นบทบาทการสร้างมาตรฐานการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และการวิจัย" และหลักสูตรคชฎบัณฑิต เป็นหลักสูตรที่เน้นการวิจัย (ระเบียบจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าด้วยการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย พ.ศ. 2534) ดังนั้นโครงการเปิดสอนหลักสูตรครุศาสตรคชฎบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงมุ่งสู่ทิศทาง "สร้างผู้ชำนาญการและผู้มีความรู้ความสามารถ การวิจัยทางการศึกษาออกโรงเรียน" ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร ระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2533 "โครงสร้างหลักสูตรเน้นการวิจัยเพื่อพัฒนานักวิชาการและนักวิชาชีพชั้นสูง"

แนวทางการพัฒนาหลักสูตร มีแนวทางในวัตถุประสงค์ นโยบาย และมาตรการ ระดับอุดมศึกษา (แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539) มีมาตรการ "พัฒนาหลักสูตรการศึกษาทั่วไปให้มีลักษณะเป็นสหวิทยาการที่เป็นประสบการณ์เรียนรู้ร่วมกัน สำหรับนักศึกษาทุกคน เพื่อสร้างและพัฒนาคุณภาพชีวิต และการเป็นพลเมืองดี รวมทั้งมีบุคลิกภาพพื้นฐานที่สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมประเทศ" และหลักสูตรควรเน้นทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ มีการฝึกงาน ศึกษาดูงาน เพื่อ "พัฒนาความสามารถทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติของผู้เรียน ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน" (นโยบายและมาตรการในการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539) ซึ่งแผนงานจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2535) มีแนวทางมุ่ง "ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนอย่างจริงจังและเป็นระบบ โดยมุ่งให้บัณฑิตมีความรู้และทักษะในวิชาชีพอย่างดี อันจะ

สร้างให้บัณฑิตเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สมบูรณ์ สอดคล้องกับความต้องการของสังคมยิ่งขึ้น"

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า สถาบันอุดมศึกษาต้องผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถทางวิชาการและสถาบันอุดมศึกษาต้องเตรียมสร้างคนที่มีความชำนาญเฉพาะสาขา ให้เป็นบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถ สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานต่าง ๆ ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรควรมีความรู้และทักษะตามความต้องการของหน่วยงานด้วย

จากที่กล่าวมาแล้ว เป็นการพิจารณาในเชิงวิชาการและแผนพัฒนาการศึกษา ถ้าจะพิจารณาในด้านผู้ใช้ประโยชน์ จากตัวบัณฑิตผลผลิตของการศึกษาคือ บุคลากรที่สำเร็จการศึกษาระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

สุทธิลักษณ์ ธรรมโหร (2529) ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์คุณวุฒิอาจารย์ และประสิทธิภาพของการผลิตบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ให้แนวความคิดว่า เมื่อผู้สำเร็จการศึกษาเข้าสู่ระบบสังคม ความพึงพอใจของสถาบันต่าง ๆ ของสังคมที่มีต่อผู้สำเร็จการศึกษา ผู้ลงทุนจัดการศึกษาควรคำนึงว่า จะผลิตผู้สำเร็จการศึกษาให้มีคุณสมบัติ คุณภาพอย่างไร จึงจะเป็นที่พอใจแก่สังคม ดังเช่นการผลิตสินค้าออกจำหน่าย ผู้ผลิตต้องศึกษาความต้องการของผู้บริโภคสินค้า หากผลิตผู้สำเร็จการศึกษาไม่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานแล้ว ถึงแม้ว่าผู้สำเร็จการศึกษา จะมีคุณสมบัติครบถ้วนตามหลักสูตรกำหนดก็ตาม ก็ถือว่าการจัดการศึกษานั้นไม่ประสบผลสำเร็จ หรือไม่มีประสิทธิภาพ

รังสรรค์ สิงหเลิศ (2529) ได้ศึกษาความเป็นไปได้ในการเปิดสอนหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาประชากรศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า การศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า "การวางแผนและการบริหาร ควรเน้นเป็นจุดสำคัญ ในการปฏิบัติงานของบุคลากร ระดับปริญญาเอก"

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2535) การประเมินผลการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตามนโยบายและมาตรการในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6

(พ.ศ. 2530-2534) ได้อภิปรายผลให้ข้อเสนอแนะว่า "สิ่งที่ควรจะทำคือ การเน้นการปฏิบัติงาน ด้านการวางแผน การจัดสรร การใช้งบประมาณ การพัฒนาบุคลากร การบริหารงานทั่วไป เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน และยังขาดบุคลากรผู้ดำเนินการประเมินอยู่มาก โครงการต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการมาแล้ว ได้รับการประเมินไม่ถึงร้อยละ 20 ของโครงการทั้งหมด" หน่วยงานของรัฐ มีแนวโน้มความต้องการใช้บุคลากรระดับคุณวุฒิบัณฑิต ในการพัฒนางาน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2533) ได้เคยมีมติอนุมัติให้คัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการ วุฒิปริญญาเอก ทุกสาขาวิชาเป็นกรณีพิเศษ ตามหนังสือที่ นร 0705/ว 15 ลงวันที่ 15 พฤศจิกายน 2533 และสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการ (2534) มีมติให้คุณวุฒิวิชาชีพปริญญาเอกทุกสาขาวิชาเป็นคุณวุฒิที่ให้บรรจุและแต่งตั้งเข้ารับราชการครูเป็นกรณีพิเศษ ตามหนังสือที่ ศร 1505/ว 08 ลงวันที่ 27 กันยายน 2534 ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดไว้

จากแนวทางการผลิตบัณฑิตในเชิงวิชาการ และแนวความคิดการใช้บัณฑิตของหน่วยงาน (สังคม) ทำให้ผู้วิจัยเห็นปัญหาที่ควรจะต้องประสานประโยชน์ระหว่างการใช้และการผลิตบัณฑิต จึงได้ศึกษาความต้องการบุคลากรระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาระบบโรงเรียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย